

Wszóły (*Mallophaga*) z ptaków jeziora Sumin, pow. By-
tów na Pomorzu

Mallophaga living on birds in the region of lake Sumin,
district Bytów, Pomerania

napisła

JADWIGA ZŁOTORZYCKA

Niniejszą pracę opieram na wszółach zebranych z ptaków z jeziora Sumin w okresie od 3. VIII do 11. IX 1957 r. Materiały te pochodzą głównie z ptaków zebranych przez wyprawę naukową zorganizowaną i kierowaną w Sominach koło jez. Sumin w lecie 1957 r. przez prof. G. Poluszyńskiego, a potem przez prof. K. Szarskiego.

W badaniach moich uwzględniłam następujące gatunki ptaków: *Anas platyrhynchos* L., *A. strepera* L., *Nyroca nyroca* Güld., *Fulica atra* L., *Podiceps cristatus* L., *Pedetaithya griseigena* Bodd., *Tachybaptus ruficollis* Pall., *Larus ridibundus* L., *Sterna hirundo* L., *Chlidonias nigra* L., *Tringa erythropus* Pall., *Capella gallinago* L., *Circus aeruginosus* L.

Wszystkie wszóły zbierałam ręcznie, przeszukując pióra pincetą. Ptaki otrzymywałam w pękach po jednej do dwóch godzin po zabiciu, więc zachodziło podejrzenie, że niektóre wszóły mogły przechodzić wtedy na inne ptaki, nie będące ich właściwymi gospodarzami. Udało mi się istotnie to stwierdzić w bardzo nielicznych przypadkach dotyczących niektórych ruchliwszych gatunków wszółów przebywających jednocześnie na zewnętrznej stronie piór.

Podane przeze mnie ilości wszółów na danym ptaku od-

zwierciedlają mniej więcej stan faktyczny jego zarażenia, jeżeli chodzi o gatunki wszołów mało ruchliwych (np. z rodziny *Philopteridae*) i dzięki temu łatwych do wychwywania. Jeżeli chodzi o gatunki wszołów bardziej ruchliwych, badania moje są mniej dokładne i dają tylko przybliżony obraz częstości ich występowania na określonym gatunku lub grupie ptaków.

Najlepiej opracowałam wszoły z następujących ptaków: *Anas platyrhynchos* L. (23 egzemplarze), *Fulica atra* L. (14 egzemplarzy), *Podiceps cristatus* L. (4 egzemplarze), *Tachybaptus ruficollis* Pall. (4 egzemplarze), *Larus ridibundus* L. (4 egzemplarze), *Sterna hirundo* L. (3 egzemplarze). Spośród przebadanych 91 ptaków stwierdziłam zarażenie wszołami u 70 ptaków. Nie udało mi się znaleźć żadnych wszołów na niektórych łuskach, kaczkach i perkozach. Prawdopodobnie spowodowane to było złym stanem zachowania tych ptaków (przemoczone pióra lub rozległe zranienia).

Zebrane materiały konserwowałam w terenie w alkoholu 70%. W pracowni rozjaśniałam je w 10% ługu i sporządzałam z nich następnie preparaty trwałe.

Przy oznaczaniu wszołów posługiwałam się monografią Séguy „*Insectes Ectoparasites*”, a nomenklaturę przyjąłam wg G. H. E. Hopkinsa i T. Claya z 1952 r.

Na końcu pozwolę sobie złożyć podziękowanie prof. G. Poluszyńskiemu, prof. K. Szarskiemu i wszystkim członkom wyprawy za udostępnienie mi badanych przez siebie materiałów ptasich.

Menoponidae

Holomenopon leucoxanthum Nitzsch

Zbierałam z *Anas platyrhynchos* L. 23. VIII 5 ♀♀ i 3 ♂♂, 2. IX 1 ♀, 11. IX 1 ♀.

Gatunek ten Séguy podaje z *Anas platyrhynchos* L., *Nettion crecca* L. i *Oidemia nigra* L., Eichler z *Nettion crecca* L., *Nyroca fuligula* L. i *Oidemia nigra* L., Błagowieszczenski z *Anas platyrhynchos* L., *Netta rufina* Pall. i *Mergus albellus* L.

Pseudomenopon tridens Nitzsch

Zbierałam z *Fulica atra* L. 6. VIII 1 ♀, 12. VIII 1 ♀, 12. VIII 2 ♀♀, 6 ♂♂ i 8 iuv., 14. VIII 5 ♀♀, 14. VIII 6 ♂♂, 22. VIII 1 ♀, 24. VIII 4 ♀♀, 1 ♂ i 2 iuv., 2. IX 2 ♀♀, 2 ♂♂, i 1 iuv., 4. IX 2 ♀♀ i 1 ♂, 9. IX 1 ♀ i 2 ♂♂, z *Podiceps cristatus* L. 14. VIII 1 ♀, 23. VIII 1 ♀, 23. VIII 34 ♀♀ i 2 iuv., 31. VIII 14 ♀♀ i 5 ♂♂, z *Tachybaptus ruficollis* Pall. 6. VIII 1 ♀, 14. VIII 1 ♀, 14. VIII 1 ♀, z *Anas platyrhynchos* L. 5. VIII 3 ♂♂, 8. VIII 1 ♀, 14. VIII 1 ♀, 2. IX 4 ♀♀ i 3 ♂♂, 4. IX 1 ♀ z *Larus ridibundus* L. 16. VIII 1 ♀ i 21. VIII 1 ♀.

Gatunek ten według moich obserwacji jest typowym pasożytem *Anas platyrhynchos* L., *Podiceps cristatus* L. i prawdopodobnie *Tachybaptus ruficollis* Pall. Okazy, które znalazłam na mewach śmieszkach (*Larus ridibundus* L.), prawdopodobnie przeszły z łysek (*Fulica atra* L.), które były w tych dniach strzelane. Stwierdzam, że *Pseudomenopon tridens* Nitzsch należy do nielicznych gatunków wszołców, występujących stale na ptakach z kilku rodzin.

Gatunek ten podaje Ségu y jako typowy dla *Fulica atra* L., i jako przypadkowy dla *Rallus aquaticus* L., *Porzana porzana* L., *Gallinula chloropus* L., *Podiceps cristatus* L., *P. auritus* L., *P. ruficollis* Pall., *Falco americana*, *Colymbus nigricollis californicus* Heer., *Rallus obsoletus* Rid., *R. virginianus* L. (Kalifornia), *Aechmophorus occidentalis* Laur. (Washington i Kalifornia). B ł a g o w i e s z c z e n s k i j podaje go z *Fulica atra* L., *Rallus aquaticus* L., *Gallinula chloropus* L., *Podiceps nigricollis* Brehm i jako przypadkowy z *Asio flammeus* Pontop., B a ł á t z *Gallinula chloropus* L., *Fulica atra* L., *Podiceps cristatus* L., *P. nigricollis* Brehm, *Pedetaithya griseigena* Bodd. i *Porzana porzana* L.

Austromenopon ridibundus Denny

Zbierałam z *Larus ridibundus* L. 21. VIII 2 ♀♀ i ze *Sterna hirundo* L. 6. VIII 1 ♀.

Austromenopon ridibundus Denny jest prawdopodobnie typowy, chociaż występuje nielicznie, dla *Sterna hirundo* L. i dla całego rodzaju *Larus* L.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Rissa tridactylus* L. i jako przypadkowy dla *Alca torda* L., *Larus fuscus* L., *L. ridibundus* L. i *L. hyperboreus* Günn., Eichler wymienia go z *Larus canus* L. i *L. hyperboreus* Günn., Błagowieszczenski z *Larus minutus* Pall. i *L. ridibundus* L., Balát z *Larus canus* L. i *L. minutus* Pall.

Austromenopon fuscofasciatum Piaget

Zbierałam z *Chlidonias nigra* L. 30. VIII 2 ♀♀ i 30. VIII 1 ♀. *Austromenopon fuscofasciatum* Piaget jest prawdopodobnie typowy dla *Chlidonias nigra* L.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Stercorarius pomarinus* Temm. i przypadkowy dla *Sterna hirundo* L. i *S. sandvicensis* Lath., Eichler ze *Sterna sandvicensis* Lath.

Austromenopon nigropleurum Denny

Zebrałam z *Tringa erythropus* Pall. 5. VIII 2 ♀♀.

Austromenopon nigropleurum Denny jest prawdopodobnie typowy dla *Tringa erythropus* Pall.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Alca torda* L. i jako przypadkowy dla *Philomachus pugnax* L., *Tringa totanus* L., *Numenius arquata* L. i *Rissa tridactyla* L., Eichler wymienia go z *Philomachus pugnax* L. i z *Tringa totanus* L.

Liotheidae

Actornithophilus affinis Nitzsch

Zbierałam z *Tringa erythropus* Pall. 5. VIII 1 ♀ i 1 ♂, i *Actornithophilus* sp. 1 iuv., z *Fulica atra* L. 5. VIII 1 ♀ i z *Anas platyrhynchos* L. 5. VIII 1 ♀.

Actornithophilus affinis Nitzsch uważam za typowy dla całego rodzaju *Tringa* L. Okazy z *Fulica atra* L. i z *Anas platyrhynchos* L. z pewnością przeszły z *Tringa erythropus* Pall.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Erolia maculata* Vieill. i przypadkowy dla *Tringa ochropus* L. i *T. latirostris*, Eichler z *Tringa ochropus* L., Błagowiesz-

czenski i z *Tringa ochropus* L., *T. glareola* L., *T. nebularia* GÜnn., *T. stagnatitidis* Bech. (z wielu okazów) i z *T. totanus* L., Balát z *Tringa erythropus* Pall., *T. glareola* L., *T. nebularia* GÜnn. i *T. totanus* L.

Trinotonidae

Trinoton querquedulae L.

Zbierałam z *Anas platyrhynchos* L. 3. VIII 2 ♀♀ i 13 VIII 1 ♀.

Trinoton querquedulae L. żyje na wielu ptakach grupy *Anseriformes*. Występuje on zawsze nielicznie, a poza tym, mimo znacznej wielkości, jest trudny do schwytania. Jest on jednym z najruchliwszych wszołów i potrafi bardzo szybko opuszczać zabitego ptaka.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Querquedula querquedula* L. i przypadkowy dla *Anser albifrons* Scop., *Anas platyrhynchos* L., *A. acuta* L., *A. crecca* L., *A. penelope* L., *A. americana* Gm. (Kalifornia), *A. carolinensis* Gm. (Alaska), *A. formosa* Georg., *Spatula clypeata* L. (Kalifornia i Kansas), *Netta rufina* Pall., *Nyroca marila* L., *N. m. nearctica* Stejn. (Kalifornia), *Bucephala clangula* L., *Mergus merganser* L., *M. albellus* L., *M. serrator* L. (Kansas), *Erismatura rubida* Wils., *Urinator pacificus* Laur., (Kalifornia), *Haematopus ostralegus galapagensis* Ridg. (Galapagos), *Plecopterus gambiensis* L. (Sudan), *Botaurus stellaris* L. i z *Carbo pygmaeus*. Eichler podaje go z *Anser albifrons* Scop., *A. erythropus* L., *Casarca ferruginea* Pall., *Anas platyrhynchos* L., *A. crecca* L., *A. strepera* L., *A. penelope* L., *A. acuta* L., *Querquedula querquedula* L., *Spatula clypeata* L., *Netta rufina* Pall., *Nyroca nyroca* Güld., *N. marila* L., *Bucephala clangula* L., *Oidemia fusca* L., *O. nigra* L., *Mergus merganser* L., *M. serrator* L. i z *M. albellus* L. Błagowieszczenski j wymienia go z *Anas strepera* L., *A. platyrhynchos* L., *A. acuta* L., *A. penelope* L., *Querquedula querquedula* L., *Netta rufina* Pall., *Nyroca ferina* L., *N. fuligula* L., *Nettion crecca* L., *Bucephala clangula* L., *Mergus albellus* L., *Tadorna tadorna* L., *Spatula clypeata* L., i z *Oxyura leucocephala* Scop., Balát podaje go z *Anas platyrhynchos* L., i ze *Spatula clypeata* L.

Trinoton ? lituratum Burmeister

Zbierałam z *Anas strepera* L. 3. VIII 1 ♀, z *A. platyrhynchos* L. 2. IX 1 ♀. *Trinoton lituratum* Burm. jest nieco mniej pospolity od *T. querquedulae* L. i ma podobne do niego cechy biologiczne. W związku z tym jest również trudny do schwytania.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Mergus albellus* L. i przypadkowy dla *Spatula clypeata* L., *Anser albifrons* Scop., *Anas acuta* L., *Mergus serrator* L., *Dendrocygna arborea* L., *Anas discors* L. i *A. vasicolor* Vicill. (Ameryka), Eichler wymienia go z *Anser albifrons* Scop., *Anas platyrhynchos* L., *Spatula clypeata* L., *Nyroca fuligula* L., *Polysticta stelleri* Pall. i z *Mergus albellus* L., Balát z *Mergus albellus* L., *Anas penelope* L., *A. platyrhynchos* L. i *Spatula clypeata* L.

*Esthiopteridae**Anaticola crassicornis* Scopoli

Zbierałam z *Anas platyrhynchos* L. 3. VIII 2 ♀♀, 5. VIII 1 ♀, 8. VIII 2 iuv., 8. VIII 2 ♀♀ i 1 ♂, 9. VIII 1 ♀, 13. VIII 1 ♂, 14. VIII 1 ♀, 19. VIII 1 ♂, 23. VIII 2 ♀♀, 23. VIII 2 ♀♀, 30. VIII 1 ♀, 30. VIII 1 ♀, 2. IX 1 iuv., 4. IX 2 ♀♀ i 2 iuv., 4. IX 2 ♀♀, 11. IX 1 iuv. i 11. IX 1 ♀ i 2 iuv., z *Anas strepera* L. 9. VIII 2 ♂♂ i 1 iuv., z *Nyroca nyroca* Gld. 8. VIII 1 ♀, z *Anas* sp. iuv. 5. VIII 1 iuv. i 8. VIII 1 ♀, z *Podiceps cristatus* L. 19. VIII 1 iuv. i 23. VIII 2 ♀♀ i 1 ♂.

Okazy gatunku *Anaticola crassicornis* Scop. schwytane na *Podiceps cristatus* L. prawdopodobnie przeszły z *Anas platyrhynchos* L. Mogła temu sprzyjać duża ruchliwość tych wszołów, przebywających na piórach okrywowych tułowia i skrzydeł ptaków.

Gatunek ten wg Séguy jest typowy dla całej grupy *Anseriformes*; w Ameryce występuje na *Aix sponsa* L., *Anas punctata* Busch., *Nyroca australis* Gld., *Spatula clypeata* L., *Clangula albeola* L., *Erismatura rubida* Wils., *Merganetta armata* Gld., i *Polysticta stelleri* Pall. Eichler podaje go

z *Anser albifrons* Scop., *Branta bernicla* L., *B. leucopsis* Bech., *Anas platyrhynchos* L., *A. crecca* L., *A. strepera* L., *A. penelope* L., *A. acuta* L., *Querquedula querquedula* L., *Spatula clypeata* L., *Nyroca ferina* L., *N. marila* L., *Bucephala clangula* L., *Oidemia fusca* L., *O. nigra* L., *Polysticta stelleri* Pall., *Somateria mollissima* L., *S. spectabilis* L., *Mergus serrator* L. Błagowieszczenski podaje go z *Anas crecca* L., *A. platyrhynchos* L., *A. strepera* L., *A. acuta* L., *Querquedula querquedula* L., *Nyroca ferina* L., *N. fuligula* L., *Anas penelope* L., *Oxyura leucocephala* Scop., *Spatula clypeata* L. i *Mergus albellus* L. Balát wymienia go z *Anas platyrhynchos* L.

Fulicoffula lurida Nitzsch

Zbierałam z *Fulica atra* L. 5. VIII 1 iuv., 7. VIII 1 iuv., 14. VIII 1 ♂, 14. VIII 3 ♀♀ i 1 ♂, 21. VIII 2 ♀♀, 22. VIII 1 ♀ i 1 ♂, 24. VIII 1 ♂ i 2. IX 2 ♀♀ i 1 iuv.

Gatunek ten Ségu y i Błagowienszczenski podają z *Gallinula chloropus* L. i *Fulica atra* L., Eichler tylko z *Fulica atra* L.

Degeeriellidae

Aquanirmus runcinatus Nitzsch

Zbierałam z *Podiceps cristatus* L. 8. VIII 3 ♀♀, 2 ♂♂ i 5 iuv., 9. VIII 1 iuv., 14. VIII 1 ♀, 16. VIII 1 ♀ i 1 ♂, 19. VIII 3 ♀♀ i 1 iuv., 23. VIII 2 ♀♀ i 1 ♂, 29. VIII 5 ♀♀ i 2 ♂♂, 31. VIII 1 ♀, 1 ♂ i 1 iuv. i 10. IX 1 ♀, 1 ♂ i 1 iuv., z *Pedetaithya griseigena* Bodd. 10. VIII 1 ♀ i 1 ♂ i z *Tachybaptus ruficollis* Pall. 6. VIII 1 ♀.

Gatunek ten podaje Ségu y jako typowy dla *Podiceps cristatus* L., a przypadkowy dla *Podiceps auritus* L., *Tachybaptus ruficollis* Pall., *Sterna gracilis* Gould. i *Nesomimus parvulus* Gld. (wyspy Galapagos), Eichler wymienia go z *Podiceps nigricollis* Brehm, Błagowieszczenski z *Tachybaptus ruficollis capensis* Salvad. i z *Phalacrocorax carbo subcormoranus* Brehm, Balát z *Podiceps auritus* L., *P. cristatus* L., *P. nigricollis* Brehm, *Pedetaithya griseigena* Bodd., *Tachybaptus ruficollis* Pall.

Quadriceps punctatus Burmeister

Zbierałam z *Larus ridibundus* L. 9. VIII 1 ♀ i 21. VIII 1 ♀, 1 ♂ i 1 iuv.

Wszóły z gatunku *Quadriceps punctatus* Burm., typowego pasożyta ptaków z rodzaju *Larus* L., są spotykane często, ale nielicznie na tych ptakach. Poza tym, wskutek bardzo jasnego zabarwienia, są trudniej dostrzegalne na białych piórach ptaka niż wszóły z innych gatunków.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Larus ridibundus* L., a przypadkowy dla *Larus melanocephalus* Temm., *L. ichthyaëtus* Pall., *L. leucophthalmus* Temm. (Egipt), *L. occidentalis* Audub. i *L. delawarensis* Ord. (Kalifornia), *L. dominicanus* Licht. (Chile) i *L. heermanni* Can. Eichler wymienia go ze *Sterna macrura* Naum. i *Larus ridibundus* L., Błagowieszczenski z *Larus cachinnans* Pall., *L. taimyrensis* But., *L. ichthyaëtus* Pall., *L. ridibundus* L. i *L. canus major* Midd., Bałát z *Larus ridibundus* L.

Quadriceps sellatus Burmeister

Zbierałam ze *Sterna hirundo* L., 6. VIII 4 ♀♀ i 1 ♂, i 7. VIII 4 ♀♀ i 3 ♂♂.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Sterna vittata* Gm., *S. sandvicensis* Lath., *Larus fuscus argenteus* Brehm., *L. ridibundus* L. i *Hydropogone tschegrava* Lep., Eichler ze *Sterna hirundo* L. i *S. sandvicensis* Lath., Błagowieszczenski z *Sterna hirundo* L., *Larus ridibundus* L., Bałát ze *Sterna hirundo* L.

Quadriceps anagrapsus Nitzsch

Zbierałam z *Chlidonias nigra* L., 21. VIII 2 ♀♀ i 6 ♂♂.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Chlidonias nigra* L., a przypadkowy dla *Chlidonias leucoparia* Temm., *Sterna albifrons* Pall. (Włochy), *Phalaropus fulicarius* L., *Hydrochelidon panagensis* (Włochy), *H. surinamensis* Gm. (Peru i Panama), Eichler wymienia go z *Chlidonias nigra* L., *Sterna albifrons* Pall., Błagowieszczenski z *Sterna*

hirundo L., *Hydrochelidon nigra* L. i *H. leucoptera* Temm.,
Balát z *Chlidonias nigra* L.

Quadriceps furvus Burmeister

Zbierałam z *Tringa erythropus* Pall. 5. VIII 7 ♀♀ i 5 ♂♂.

Quadriceps furvus Burm. uważam za typowego pasożyta
Tringa erythropus Pall.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Tringa nebularia* Günn., a przypadkowy dla *Tringa erythropus* Pall., *Arenaria interpres* L., *Vanellus vanellus* L., *Actitis hypoleucos* L., *Charadrius dubius* Scop., *Ch. alexandrinus* L. (Włochy), *Ch. geoffroyi* Wagl. (Włochy), *Phalaropus tricolor* Vieill. (U.S.A.), *Actitis macularia* L. (Panama), *Belonopterus cayennensis* Gm. (Surinam) i *Glareola orientalis* Leach. (Formoza). Eichler podaje go z *Vanellus vanellus* L., *Tringa nebularia* Günn., *T. ochropus* L., *Himantopus himantopus* L. i *Limosa lapponica* L. Błagowieszczenski z *Tringa totanus* L., Balát z *Tringa erythropus* Pall.

Rhyonirmus scolopacis Denny

Zbierałam z *Capella gallinago* L. 29. VIII 2 ♀♀ i 1 ♂,
Tachybaptus ruficollis Pall. 29. VIII 1 ♀ i z *Podiceps cristatus* L. 29. VIII 2 ♀♀.

Okazy znalezione na *Tachybaptus ruficollis* Pall. i na *Podiceps cristatus* L. przeszły z pewnością z *Capella gallinago* L.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Capella gallinago* L., a przypadkowy dla *Gallinago delictata* Ord. i *Larus pipixcan*. Wagl. (U.S.A., Nebraska), Eichler z *Capella gallinago* L. i *Scolopax rusticola* L., a Błagowieszczenski z *Capella gallinago* L.

Rallicola cuspidatus Scopoli

Zbierałam z *Fulica atra* L. 5. VIII 2 ♀♀, 1 ♂ i 1 iuv.,
7. VIII 1 iuv., 12. VIII 2 ♀♀ i 4 ♂♂, 14. VIII 2 ♀♀, 24. VIII
3 ♂♂ i 1 iuv., 2. IX 2 ♀♀ i 2 ♂♂ i 9. IX 3 ♂♂.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Fulica atra*

L., *Fulica americana* Gm. i *Gallinula chloropus* L.; Eichler wymienia go z *Fulica atra* L. i *Gallinula chloropus* L., Błagowieszczenski z *Fulica atra* L. (jako bardzo pospolity) i z *Rallus aquaticus* L., Balát z *Fulica atra* L.

Phlopteridae

Anatoecus dentatus Scopoli

Séguy odgranicza od siebie gatunki *Anatoecus dentatus* Scop. i *Anatoecus icterodes* Nitzsch. Gatunek ten pojmuję zgodnie z poglądem Eichlera (1940) jako synonim *Anatoecus dentatus* Scop.

Gatunek ten zbierałam z *Anas platyrhynchos* L. 3. VIII 17 ♀♀, 6 ♂♂ i 1 iuv., 8. VIII 1 ♀, 8. VIII 2 ♂♂, 19. VIII 19 ♀♀ i 2 ♂♂, 20. VIII 7 ♀♀ i 7 ♂♂, 23. VIII 1 ♂, 30. VIII 9 ♀♀, 30. VIII 5 ♂♂, 2. IX 16 ♀♀, 10 ♂♂ i 6 iuv., 4. IX 3 ♀♀, 4. IX 2 ♀♀ i 11. IX 37 ♀♀, 13 ♂♂ i 2 iuv., z *Anas strepera* L. 9. IX 1 ♀, z *Nyroca nyroca* L. 8. VIII 4 ♀♀, z *Anas* sp. iuv. 5. VIII 1 ♂ i 8. VIII 1 ♀, i z *Podiceps cristatus* L. 9. IX 2 ♀♀ i 1 ♂. Okazy z *Podiceps cristatus* L. prawdopodobnie przeszły z *Anas strepera* L. Stwierdziłam, że *Anatoecus dentatus* Scop. jest bardzo częsty u *Anas platyrhynchos* L., a niekiedy występuje w znacznych ilościach. Wszystkie okazy zbierałam z głowy i szyi kaczek, tj. z części ciała, z których ptakom najtrudniej oswobodzić się od pasożytów. Gatunek ten, jak i wszystkie inne z rodziny *Phlopteridae*, jest mało ruchliwy i łatwy do chwytania.

Gatunek ten podaje Séguy jako typowy dla *Anser anser* L., *A. albifrons* Scop., *Cygnoides cygnoides* L., a *Anatoecus icterodes* Nitzsch uważa za typowego dla *Mergus albellus* L., *Anser albifrons* Scop., *Branta leucopsis* Bechts., *Anas platyrhynchos* L., *A. crecca* L., *A. penelope* L., *A. acuta* L., *Spatula clypeata* L., *Netta rutina* Pall., *Nyroca ferina* L., *N. fuligula* L., *N. marila* L., *Clangula hyemalis* L., *Polysticta stellaris* Pall., *Mergus merganser* L., *Tadorna tadorna* L., a przypadkowy dla *Podiceps cristatus* L., *Chenalopex aegyptiacus* L. Poza tym z Ameryki podaje dla *Macroramphus perspicillata* L., *Erismatura rubida* Wils., *Aythya affinis americana*

Bp., *A. a. maritima*, *Mergus serrator* L., *Anas platyrhynchos* L., *A. carolinensis* Gm. i *Daphyla acuta* L.

Eichler podaje *Anatoecus dentatus* Scop. z *Anser anser* L., *A. albifrons* Scop., *Querquedula querquedula* L., *Nettion crecca* L., *Spatula clypeata* L., *Anas platyrhynchos* L., *A. strepera* L., *A. acuta* L., *Netta rufina* Pall., *Nyroca ferina* L., *N. fuligula* L., *N. nyroca* Güld., *Bucephala clangula* L., *Mareca penelope* L., *Branta leucopsis* Bechst., *Nyroca marila* L., *Clangula hyemalis* L., *Polysticta stelleri* Pall., *Mergus albellus* L., *Mergus merganser* L., *Anser fabalis* Lath., *Branta bernicla* L., *Tadorna tadorna* L., *Oidemia fusca* L., *O. nigra* L., *Somateria mollissima* L. i *Mergus serrator* L. Błagowieszczeński podaje go z *Querquedula querquedula* L., *Nettion crecca* L., *Spatula clypeata* L., *Anas platyrhynchos* L., *A. strepera* L., *A. acuta* L., *Netta rufina* Pall., *Nyroca ferina* L., *N. fuligula* L., *Bucephala clangula* L., *Mergus albellus* L., *Tadorna tadorna* L., *Anser anser* L., *A. erythropus* L., *Recurvirostra avocetta avocetta* L., *Oxyura leucocephala* Scop. i przypadkowo z *Fulica atra* L., *Larus ridibundus* L. i *Circus macrourus* Gm., Bałát z *Anas crecca* L., *A. platyrhynchos* L. i *Querquedula querquedula* L.

Incidifrons fulicae Schrank

Zbierałam z *Fulica atra* L. 12. VIII 1 ♂ i 14. VIII 1 ♀, z *Anas platyrhynchos* L. 14. VIII 1 ♂ i ze *Sterna hirundo* L. 1 ♂.

Osobniki zebrane z *Anas platyrhynchos* L. i *Sterna hirundo* L. prawdopodobnie przeszły z łysek (*Fulica atra* L.), które były też w tych dniach upolowane. Séguy podaje go z *Fulica atra* L. i z Kaliforni z *Fulica americana* Gm., *Erismanura rubida* Wils. i *Colymbus nigricollis californicus* Heer., Eichler z *Fulica atra* L., *Gallinula chloropus* L., a *Incidifrons fulicae* var. *porzanae* Eichl. z *Porzana parva* Scop. Błagowieszczeński stwierdził nieliczne występowanie *Incidifrons fulicae* Schr. u *Fulica atra* L., Bałát podaje go z *Fulica atra* L.

Saemundssonina melanocephalus Burm.

Zbierałam z *Larus ridibundus* L. 9. VIII 3 ♀♀ i 1 ♂, 16. VIII 28 ♀♀, 76 ♂♂ i 8 iuv., 21. VIII 3 ♀♀, 6 ♂♂ i 12 iuv., 21. VIII 2 ♀♀, 3 ♂♂ i 3 iuv. i z *Chlidonias nigra* L. 30. VIII 2 ♀♀ i 6 ♂♂.

Wszczoły z tego gatunku zbierałam z wszystkich badanych mew i to przeważnie w dużych ilościach. Wobec tego podaję gatunek ten jako typowego pasożyta dla *Larus ridibundus* L. i prawdopodobnie dla *Chlidonias nigra* L.

Ciekawy jest fakt, że wszczoły te, chociaż żyją na biało upierzonych częściach ciała ptaków (głównie na głowie i podgardlu), same są bardzo ciemno zabarwione. Na ogół barwa wszczołów bywa przystosowana swoim odcieniem do koloru piór ptaków, na których żyją. Mewa zastrzelona 16 VIII 1957 na pierwszy rzut oka wyglądała, jakby jej głowa i podgardle były gęsto, czarno nakrapiane. Przy bliższym wejrzeniu okazało się, że to były wszczoły z gatunku *Saemundssonina melanocephalus* Burm.

Zauważyłam, że u prawie wszystkich przebadanych okazów z gatunku *Larus ridibundus* L. i *Chlidonias nigra* L. stosunek ilościowy samców do samic tych wszczołów był odwrotny, niż to zwykle bywa. To znaczy znajdowałam tu dużo więcej samców niż samic. Spostrzeżenie to opieram na dość ścisłych danych, ponieważ dzięki małej ruchliwości i ciemnemu zabarwieniu tych wszczołów całkowity ich zbiór nie nastęczał zbyt trudności.

Gatunek ten Séguy podaje ze *Sterna sandvicensis* Lath., *S. fuscata* L., *S. hirundo* L., *S. hirundinacea*, *S. gracilis*, *S. bergii*, *S. forsteri*, *S. maxima*, *S. vittata* Gm., *Hydropogone tsche-grava* Lep., *Hydrochelidon leucoptera* Tem., *H. nigra* L., *Pagophila eburnea* Phip., *Larus ridibundus* L., *L. cirrhocephalus*, *Anous galapagensis*, *Stercorarius parasiticus* L., *S. pomarinus* Tem., *Creagrus furcatus*, *Oidemia* sp., *Pagodroma nivea*, *Nesiomimus macdonaldi*, *Thalassoeca antarctica*, *Chionis alba* i *Tringa* sp., Błagowieszczenski podaje go ze *Sterna hirundo* L. i *Larus ridibundus* L.

Opierając się na danych z literatury i uzupełniając je własnymi spostrzeżeniami, doszłam do wniosku, że poszczególne gatunki wszołów żyją na określonym gatunku ptaków lub blisko spokrewnionych grupach ptaków na całym obszarze ich występowania. Wskazują na to dane Ségu y (Europa, Afryka, Ameryka i wyspy Galapagos), Eichlera (Europa), Baláta (Czechy) i Bła gowieszczenskigo (ZSRR).

Dla ilustracji podaję następujące przykłady. Np. *Anaticola crassicornis* Scop., typowy europejski pasożyt ptaków z rodziny *Anatidae*, występuje na ptakach z tej samej rodziny w Ameryce i w ZSRR. *Quadriceps punctatus* Burm., typowy europejski pasożyt ptaków z rodzaju *Larus* L. był znajduwany na tym samym rodzaju ptaków w Egipcie, Kaliforni, Chile i w ZSRR.

SUMMARY

The author presents the list of *Mallophaga* collected in the surroundings of the lake Sumin in Pomerania since 3 VIII 1957 till 11 IX 1957. She collected *Mallophaga* from 70 birds belonging to the following species: *Anas platyrhynchos* L., *A. strepera* L., *Nyroca nyroca* Güld., *Fulica atra* L., *Podiceps cristatus* L., *Pedetaithya griseigena* Bodd., *Tachybaptus ruficollis* Pall., *Larus ridibundus* L., *Sterna hirundo* L., *Chlidonias nigra* L., *Tringa erythropus* Pall., *Capella gallinago* L. and *Circus aeruginosus* L.

The following conclusions have been inferred by the author:

1. Each species of *Mallophaga* is a parasite of a definite systematic group of birds on the whole territory where the birds are living.
2. *Pseudomenopon tridens* Nitsch, a parasite of birds from the family *Fulicidae* is a typical parasite of *Podiceps cristatus* L., *Tachybaptus ruficollis* Pall. and *Anas platyrhynchos* L.
3. *Austromenopon ridibundus* Denny, a parasite which is found among some species of the genus *Larus* L. probably is a typical one for the entire family *Laridae*.
4. *Austromenopon fuscofasciatum* Piaget, a parasite of birds

- from the genus *Stercorarius* Briss and *Sterna* L. probably is a typical one for the *Chlidonias nigra* L.
5. *Austromenopon nigropleurum* Denny, which is being stated as an accidental parasite of the genus *Tringa* L. (Séguy 1944) probably is a typical one for *Tringa erythropus* Pall.
  6. *Actornithophilus affinis* Nitzsch, stated being a parasite among many species of the genus *Tringa* L. probably is a typical one for the entire genus.
  7. *Quadriceps furvus* Burm., which has been found among some species of the family *Scolopacidae* and *Charadriidae* is a typical parasite of *Tringa erythropus* Pall.
  8. *Saemundssonina melanocephalus* Burm., known from same species of the genus *Sterna* L. and *Larus* L. is a typical parasite on *Larus ridibundus* L., which sometimes appears copiously on *Larus ridibundus* L. Probably *Saemundssonina melanocephalus* Burm. is also a typical parasite on *Chlidonias nigra* L.

PIŚMIENNICTWO — LITERATURE

- Balát, F., *Mallophaga* zjištěna na ptácích Moravy a Slovenska, Zoologickij ustav Masarykovy University v Brně, 1953.
- Balát, F., Prehled Všenek (*Mallophaga*) zjištěných na ptácích a ssavcích Slovenska — I, Sbornik krajského Muzea v Trnave, 2, 1956.
- Благовieszczенский, Д.И., *Mallophaga* s ptic Talysza, Parasit. sbornik Zool. inst. Akad. Nauk SSSR, 8, 1940.
- Благовieszczенский, Д.И., Opriedielitiel puchojedow. Fauna SSSR Moskwa-Leningrad 1940.
- Благовieszczенский, Д.И., *Mallophaga* s ptic Barabanskich ozer (I), Parasit. sbornik Zool. inst. Akad. Nauk SSSR, 10, 1948.
- Благовieszczенский, Д.И., *Mallophaga* s ptic Barabanskich ozer (II), Parasit. sbornik Zool. inst. Akad. Nauk SSSR, 12, 1950.
- Благовieszczенский, Д.И., *Mallophaga* Tadżykistana, Parasit. sbornik Zool. inst. Akad. Nauk SSSR, 13, 1951.
- Burmeister, H., Handbuch der Entomologie, 2, Berlin 1838.
- Clay, T., Hopkins, G.H.E., Notes on the Rudow Collection of (Part I), Bull. Brit. Mus. (Nat. Hist.), Entom., 1, No 3, 1950.
- Clay, T., Hopkins, G.H.E., The early literature on *Mallophaga* (Part II), Bull. Brit. Mus. (Nat. Hist.), Entom., 2, No 1, 1951.
- Clay, T., Hopkins, G.H.E., The early literature on *Mallophaga* (Part III), Bull. Brit. Mus. (Nat. Hist.), Entom., 3, No. 6, 1954.

- Clay, T., Hopkins, G.H.E., Notes on the Rudow Collection of *Mallophaga* at Hamburg, Mitt. Hamburg. Zool. Mus. Inst., 53, 1955.
- Denny, H., Monographia Anoplurorum Britannie, London 1842.
- Eichler, W., Parasitenliste. G. Niethammers Handbuch der deutschen Vogelkunde, Bd. 1-3, Leipzig 1937.
- Eichler, W., Namensliste der Federlinge des Hausgeflügels (Kritische Mallophagenliste), Nr. 1. Zeitschr. f. Infektion-Krankheiten, parasit. Krankheiten u. Hygiene Haustiere. 56, 1940.
- Eichler, W., Zur Klassifikation der Lauskerfe, Arch. f. Naturgesch., 10, 1941.
- Giebel, C., Insecta epizoa, Leipzig 1874.
- Hopkins, G.H.E., Clay, T., A check list of the genera a. species of *Mallophaga*. London 1952.
- Hopkins, G.H.E., Clay, T., Additions and corrections to the check list of *Mallophaga*, Ann. and Mag. Natur. Hist, Ser. 12, 4, 1953.
- Hopkins, G.H.E., Clay, T., Additions and corrections to the check list of *Mallophaga* — II, Ann. a. Mag. Nat. Hist. Ser. 12, 8, 1955.
- Kéler, S., Baustoffe zu einer Monographie der Mallophagen. II. Überfamilie *Nirnoidea* (I), Nov. Act. Leop., 8, 1939.
- Kéler, S., Zur Kenntniss der Mallophagen-Fauna Polens, 2 Beitr., Ztschr. f. Parasit., 11, 1940.
- Séguy, E., Insectes Ectoparasites. Faune de France, 43, Paris 1944.
- Ziótorzycka, J., Wszóły (*Mallophaga*) ptaków krukowatych (*Corvidae*) Dolnego Śląska, Acta Parasit. Pol., 3, Fasc. 18. 1955-1956.

Praca subwencionowana przez PAN